

сприяв, вважаємо, медитативним роздумам митця та його самозосередженню, самозаглибленню у власну поезію.

1. Вишеньський І. Твори. – К., 1986. 2. *Історія Русовъ или Малой Россіи* [репр. відтв. вид. 1846 р.]. – К., 1991. 3. *Квітка-Основ'яненко Г. Ф.* Повісті та оповідання. – К., 1958. 4. *Літопис Руський.* – К., 1989. 5. *Літопис Самійла Величка* // Збірник козацьких літописів: Густинський, Самійла Величка, Грабянки. – К., 2006. – С. 194–877. 6. *Росовецький С.* Біблійні мотиви у творчості Шевченка // Теми і мотиви поезії Тараса Шевченка / [Ю. Барабаш, І. Дзюба, В. Пахаренко, О. Боронь та ін.]. – К., 2008. – С. 344–372. 7. *Рубчак Б.* Живописаний Шевченко ("Журнал" як текст) // Світи Тараса Шевченка: [зб. статей до 175-річчя з дня народження поета]. – ЗНТШ: Філологічна секція. – Нью Йорк, 1991. – Т. 214. – С. 65–90. 8. *Серапіон.* "Слова" // Памятники литературы Древней Руси: XIII век. – М., 1981. – С. 440–456. 9. *Сліпушко О.* Софія Київська. Українська література Середньовіччя: доба Київської Русі (X–XIII століття). – К., 2002. 10. *Смілянська В. Л.* Стиль поезії Шевченка (суб'єктна організація). – К., 1981. 11. *Смілянська В. Л.* Шевченкознавчі розмисли: [зб. наук. праць]. – К., 2005. 12. *Ушкалов Л.* Гуманізм Тараса Шевченка // Сковорода та інші: Причинки до історії української літератури. – К., 2007. – С. 317–343. 13. *Чамата Н.* "Гоголю" // Слово і час. – К., 1994. – № 4–5. – С. 48–51. 14. *Шевельов Ю.* Критика поетичним словом: молодий Шевченко визначає своє місце в історії літератури та дещо про "білі плями" // Світи Тараса Шевченка: [зб. статей до 175-річчя з дня народження поета]. – ЗНТШ: Філологічна секція. – Нью Йорк, 1991. – Т. 214. – С. 1–19. 15. *Шевченко Т. Г.* Повне зібрання творів: у 12 т. – К., 2001. – Т. 1.: Поезія 1837–1847. 16. *Шевченко Т. Г.* Повне зібрання творів: у 12 т. – К., 2001. – Т. 2.: Поезія 1847–1861. 17. *Шевчук В.* Літопис Самійла Величка // Шевчук В. Муза Роксоланська: українська література XVI–XVIII століть: у 2 кн. – Книга друга: Розвинене бароко. – К., 2005. – С. 469–482.

**Н. Марченко, канд. філол. наук, доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка**

РЕТРОСПЕКЦІЯ ВИДАННЯ ЛЕЙПЦИЗЬКОГО ЗБІРНИКА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

У статті подано ретроспекцію видання шести поезій Тараса Шевченка у лейпцизькому збірнику 1859 р., де розглядається роль друкованого слова в суспільно-політичному житті Росії XIX ст. та відбувається осмислення минулого задля виявлення в ньому зародків тенденцій, властивих сучасності.

Ключові слова: видання, особистість, громадськість, культура, мова.

В статті представлено ретроспекцію видання шести поезій Тараса Шевченка в лейпцизькому збірнику 1859 г., где акцентируется внимание на роле печатного слова в общественно-политической жизни России XIX в., а также представлено осмысление прошлого с целью понимания тенденций развития современности.

Ключевые слова: издание, личность, общественность, культура, язык.

The article presents the retrospection of six poetries of Taras Shevchenko included in Leipzig Collection of Poems dated in the year of 1859. The article emphasizes the role of the publishing words in social and political life of Russia in the nineteenth-century and sets out the respective trends for today.

Key words: *edition, individuality, society, culture, language.*

*Кайдани, шаленіючи, бряжчали,
Щоб заглушити пісню Кобзаря.
А пісня наростала у засланні,
А пісня грати розбивала вщент.
Правдивій пісні передзвін кайданів –
То тільки звичний акомпанемент.*

(Ліна Костенко "Кобзар співав в пустелі Косаралу")

У 1859 р. в німецькому місті Лейпциг у видавництві Вольфганга Герхарда було надруковано збірник поезій "Новые стихотворения Пушкина и Шавченки", який входив до серії видання "Русская библиотека". До збірки увійшли по шість поезій Олександра Пушкіна і Тараса Шевченка. У цій розвідці ми не будемо розглядати твори відомого російського поета. Проте, варто зазначити, що розпочинається збірка віршем "Молитва", який, як вважають дослідники [1, 16; 6: 110, 145], не належить перу Олександра Пушкіна. В основі вірша переспівано "Отче наш", що є, як відомо, молитвою-символом та оберегом для кожної людини. Поезія "Молитва", символічно підписана ім'ям видатного російського поета – Олександра Пушкіна, мала оберігати поезії обдарованого сина українського народу навіть на чужині, бо, як писав Борис Грінченко у своєму листі до дружини Марії, на батьківщині, тобто в Україні, "Шевченкові твори, котрих не то що друкувати, а й читати не дають" [9, 76]. На ролі лейпцизького видання у суспільному та культурному житті тогочасної царської Росії та підвладній їй Україні акцентує свою увагу й український філолог Іван Огієнко, зазначаючи, що "видання має велике значення в історії вивчення творчості Т. Шевченка. Це ж перше появлення в світ друком таких віршів, які в Україні чи в Росії появляться ніяк не могли – цензура їх не пропускала ні за що" [6, 148].

Видання творів Тараса Шевченка у Західній Європі продемонструвало те, що інтелігенція Росії, України та Польщі, незалежно від її національної приналежності, була зацікавлена в популяризації творів народного поета за кордоном, таким чином, привертаючи увагу громадськості до його обдарувань та до життя українського народу. "Ореол мучеництва за святу справу й слава геніального поета, окружає тепер Шевченка й з'єднує йому однодумців навіть серед московського громадянства. Гасло визволення селян з кріпацтва (а

переважна кількість українського населення і були такими, беручи до уваги соціальне становище українського народу в складі царської Росії. – Н. М.), проповідване Шевченком, стає гаслом дня" [4, 263] і започатковує могутній напрямок серед української і російської інтелігенції – народництво. Це вже потім відбулися переломні події в Росії як в історичному, так і в культурному плані, сприйняті європейськими народами лише як набуток російського народу. А спочатку було палке слово Т. Шевченка в Росії, що, як незгасна іскра, розпалило вогнище духу борні за звільнення селян із кріпацтва. М. Добролюбов писав: "Він – поет народний. Такий народний, що у себе такого ми не можемо знайти. З ним не можна порівняти навіть Кольцова, оскільки той своїми міркуваннями і навіть своїми прагненнями інколи віддаляється від народу. А в Шевченка – все навпаки – всі його думки і співчуття відповідають смислу і будові народного буття. Він вийшов з народу, жив з ним, і не тільки в думках, а й обставинами життя був з ним міцно й кривно поєднаний" [7, 203–204].

Нерідко російські революційні демократи замовчували роль Тараса Шевченка в суспільно-політичному житті країни, оскільки основи його мистецької і громадської діяльності містилися у собі всі риси борця, насамперед за самостійність України, яку ті не уявляли відокремленою від Росії. Іван Крип'якевич стверджує, що "протягом свого важкого життя Шевченко міняв чи пристосовував свої погляди до різних питань, але ідеал державної самостійності України присвічував йому на кожному кроці, в кожній його думці, слові й ділі" [4, 267]. В. Кельсьєв, посланий О. Герценом та М. Огарьовим до Західної України, написав у 1867 р., що "Малоросія справді обоює Шевченка і що українофільство насправді не є фантазією двох-трьох голів, які захоплені цією ідеєю" [7, 217]. Окрім того, поетичні твори Т. Шевченка стали основою ліберально-революційної діяльності російських демократів, які не тільки використовували цитати з поезій українського поета у своїх направлених проти царату публіцистичних творах, а й вбачали у його палких віршах ті ідеї, що були близькими за духом їм самим та простому люду. Якраз національно-визвольний рух українців у переплетінні з ідеями визволення із кріпацтва більшості населення Росії і складав основу боротьби російських демократів проти царської влади. Правда, рідко хто з них цікавився чи хоч згадував про життя представників інших національностей самодержавної Росії. Лише у творах Тараса Шевченка можна побачити знедолені обличчя казахів, кавказців та інших народів, бо "...Одна Сибирь неисходима! / А тюрьмъ, а люду – що й лычить! / Отъ молдаванина до Финна / На всихъ языкахъ, вси молчѣтъ / – Бо благоденствуемъ!.." ("Новые стихо-

творення Пушкіна і Шавченки", 1859). Слово Шевченкове із самого початку містило оте зерно філософської думки і народної боротьби стосовно ствердження кожного народу як сукупності людей, що характеризується спільністю походження, мови, території, економічного становища, психічного стану та культури, які виявляються в єдиній етнічній свідомості та самосвідомості, і що в ХХ ст. стало основою наукової думки гуманітарних та соціальних вчень. Та й поезія Т. Шевченка є "і національною, і загальнолюдською" [8, 22], у знедолених постатях його поезій представник кожного народу під іншим ім'ям міг побачити свою долю.

Поезія Тараса Шевченка в середині ХІХ ст. стала передзвоном, який розпочав пробудження народів Росії у їхній борні з-під ярма. І попри те, що в дослідницькій літературі щодо діяльності та творчості поета існує думка про "єднання Тараса Шевченка з російською революційною демократією в період революційної ситуації 1859–1861 рр., завдяки чому українському поету вдалося піднятися на вершини філософської і суспільно-політичної думки епохи" [7, 229], варто додати, що якраз російська демократія стовідсотково використовувала життєдіяльність та творчість українського поета задля формування та ствердження своїх ідей. Тому важко погодитися з точкою зору Ф. Прийми стосовно того, що, "відрізняючись національною та індивідуальною самобутністю, поезія Шевченка розвивалася у руслі загальноросійського визвольного руху" [7, 229], оскільки якраз останній і набирался сили в Шевченковому слові. Не всі польські та російські борці за власні національні ідеї були прибічниками творчості Т. Шевченка та ідеї самостійності України, про що й зазначає М. Костомаров, стверджуючи, що "Шевченко своїми творами озлобив проти себе польських критиків... бо озброїв своїх читачів проти польської нації" [3, 767], а російські критики писали, що "глухая провинция показывает претензии на остроты, но увы! неудачно... Украинofilы хотят существующими в живом народном языке словами, оборотами речи выражать для ясности, передаваемые народным детям неумные понятия" [3, 768]. Ці дві тогочасні характеристики суспільно-політичної ситуації в тогочасній Росії та й творчості Т. Шевченка [9, 29] підтверджують міць поетичного слова українського генія задля відродження і ствердження в українській душі та думці ідей незалежності й самостійності рідної землі – України. Варто зазначити, що в поемі "Кавказ" "співець українського народу поетично сформулював "ідеал політичної незалежності України" [4, 267], залишаючись назавжди вірним "ідеї воскресіння минулої вольності українського народу" [11, 45]. *"Все му научимь, тильки дайте свои гдры, / Остатки гдры – бо все взяли и поле и море"*

("Новые стихотворения Пушкина и Шавченки", 1859). Отже, життєва та творча діяльність українського народного поета Тараса Шевченка послужила ідеї ствердження національного визвольного руху українського народу проти його поневолення чужоземними країнами та привела українство до самостійності. Окрім того, поява шести поезій Тараса Шевченка у лейпцизькому збірнику 1859 р. відіграла надзвичайно велике значення у вірі роз'єднаних українців у самих себе, у силі свого рідного слова, «оскільки російське "народництво" мало суто *соціальний* характер, а його українська відміна мала ще й яскраву *національну* закраску» [4, 263]. До того ж, як стверджує російський дослідник творчості українського поета Ф. Прийма [7, 235], «збірник "Новых стихотворений Пушкина и Шавченки"... слід віднести до числа видатних явищ в історії українського безцензурного друкування», оскільки «до виходу "лейпцизької книжки" політична поезія Шевченка була поширена здебільшого серед прогресивно налаштованої української інтелігенції (варто додати – польської та російської, посилаючись на відомі факти з біографії поета. – Н. М.), зокрема тієї її частини, що проживала на території Східної України. "Лейпцизька книжка" зробила доступними кращі революційні вірші Шевченка 40-х років для українських читачів на території Галичини» [5, 148–153; 7, 217–218]. Ця збірка поезій вплинула на подальшу творчу діяльність українського Каменяря – Івана Франка, якому ще у шкільні роки потрапив до рук "Молитовник" – "Новые стихотворения Пушкина и Шавченки" (Лейпциг, 1859) з уклеєним рукописом поеми "Єретик" [6, 150–153]. Тож видання лейпцизького збірника мало велике значення ще й тому, що "надавало антиурядовим творам Шевченка авторитет друкованого слова" [7, 235–236], до того ж, «якщо знайомство з нелегальними рукописами наклали підозріння на "винуватих" стосовно їхніх зв'язків з таємними організаціями, то знайомство із виданням, яке перебувало у вільному продажі у книгарнях за кордоном, в очах громадськості не вважалося політичним злочином» [7, 236] і могло безперешкодно поширюватися як у Росії, так і в Україні. Слід наголосити, і в Європі. На думку науковців, «процес входження Шевченка в європейську й світову культуру підлягає загальним закономірностям літературного спілкування у новітній час... Шлях великого українського поета до інтернаціональної аудиторії був непростим і нелегким <...> оскільки сприйняття поезії Шевченка ускладнювалося "феноменальною своєрідністю", яка вимагала "часу й зусиль для пізнання її ідейно-художнього світу, для осягнення її естетики й поетики"» [10, 4].

Про перекладений "Заповіт" багатьма мовами написано чимало, однак, варто зазначити, інтенсивна перекладацька діяльність творчо-

сті Т. Шевченка на території всієї Європи починається якраз у 60-ті рр. ХХ ст., тобто після появи збірки поезій митця. Не можна сказати, що Україна на той час була *terra incognita* в Європі. Уже у ХVІІІ ст. німецький філософ і письменник Й. Г. Гердер (1744–1803) прославляв землю на ймення Україна, її народ і її культуру. Німецький композитор Л. ван Бетховен (1770–1827), окрім того, що товаришував з О. Розумовським, обробив для голосу в супроводі фортепіано українську народну пісню "Їхав козак за Дунай", яка увійшла до збірки "Десять пісень народів світу". Про події, які трапилися у ХVІІІ ст. на території України, та про українського гетьмана І. Мазепу, нехай і зображеного романтичним героєм, розповідають твори класиків світової літератури – Вольтера (1694–1778), Дж. Байрона (1788–1824), В. Скотта (1771–1832). А відомий угорський композитор Ф. Ліст (1811–1886) створив симфонічну поему "Мазепа" та написав фортепіанні п'єси на українські теми "Українська балада" та "Скарга".

Лейпцизький збірник викликав інтерес не тільки у свідомої громадськості на східно- та західноєвропейських теренах, ним зацікавився і начальник ІІІ відділу царської жандармерії князь В. Долгоруков, який восени 1858 р. прочитав на обкладинці ІV тому "Русской библиотеки" про те, що "друкується продовження невиданих віршів Пушкіна, Шевченка й ін." [6, 144]. Не можна наполягати на тому, що вихід збірника, спричинив другий арешт поета, який відбувся 15 липня 1859 р., наслідком чого Тарасові Шевченку і було заборонено проживати в Україні і відвідувати її, але "підлив лою у вогонь". Поетична творчість Тараса Шевченка підтверджує той факт, що його страшенно боялася царська самодержавна машина. Тому прихід поета до жандармерії у Петербурзі, за різними даними, або у жовтні, або у листопаді 1858 р., внаслідок чого начальником жандармерії власноруч був складений протокол і зроблена доповідь царю Олександрові ІІ, підтверджує міць Шевченкового слова, підтверджує його величезний вплив на думку в тогочасному суспільстві, а також свідчить про страх можновладців перед силою друкованого слова. А Тарас Шевченко під час візиту до ІІІ відділу жандармерії у Санкт-Петербурзі попереджав князя В. Долгорукова, що він ніяких рукописів Івану Головіну – редактору збірника серії "Русская библиотека" – не передавав [1, 11–12; 7, 234].

Дослідники творчості Тараса Шевченка, які неодноразово аналізували і описували лейпцизький збірник "українського Перебенді" (П. Куліш), висували версії стосовно того, хто ж міг передати твори поета за кордон. Ф. Прийма наголошує на тому, що «видавця "Нових стихотворений Пушкина и Шавченки", ймовірно, взагалі не тур-

бувало питання того, як відобразиться це видання на долі українського поета», бо, друкуючи поезії "інших кращих авторів", у редакційній примітці було зазначено: «Ми не маємо права виставляти на показ прізвища наших великих поетів (Є. Растопчина, П. В'яземського, М. Некрасова). Шевченко був єдиним із живих письменників, відносно якого "Русская бібліотека" чомусь відмовилася зберегти таїнство авторства» [7, 234–235]. Сім попередніх збірок "Русської бібліотеки" з 1858 р. наповнені переважно творами самого редактора Івана Головіна – відомого на той час "емігранта, протицариста, революціонера, письменника" [6, 138], тому друк творів Т. Шевченка, який користувався величезною повагою не тільки серед російських революційних демократів, не тільки серед молоді, а й серед людей, які могли читати, приніс би велику популярність збірнику. То не була внутрішня потреба І. Головіна чи прагнення емігрантських кіл видати твори українського опального поета у формі друківаного протесту проти царського режиму, оскільки ще у 1857 р. Головін виклопотав у царя помилування та дозвіл на повернення до Росії. Видання творів поета під його іменем, нехай і у спотвореному орфографічному варіанті, відтворював тогочасні настрої свідомої громадськості самодержавної Росії, яка, насамперед, любила Т. Шевченка за його таланти і за дух свободи в його творах. У науковій літературі існують дві версії щодо того, хто ж міг передати до Лейпцига ще надруковані твори українського поета. В. Бородін [1, 6–11] наполягає, що цією людиною міг бути лише П. Куліш. І. Огієнко теж розглядає цю версію як можливу, проте, проаналізувавши вірші Т. Шевченка у збірнику та надруковані твори П. Куліша в "Основі" 1861 р., що були оприлюднені з використанням так званого правопису "кулішівка", науковець зауважує, "що до того рукопису, якого надруковано в Лейпцигу, Куліш рук своїх не прикладав – принаймні на це твердих доказів нема" [6, 130]. Щодо другого варіанту, відповідно до якого, особою, яка могла передати твори поета редакторові І. Головіну, була українська письменниця – Марко Вовчок, у дослідницькій літературі представлено суперечливі факти. Так, у середині травня 1858 р. Марко Вовчок кликала до себе у Дрезден Т. Шевченка "для плідної літературної роботи" (як відомо, Дрезден розташований неподалік від Лейпцига. – *Н. М.*). І. Огієнко, посилаючись на професора П. Зайцева і даючи відповідь на запитання, хто ж у той час перебував за кордоном, пише, що влітку 1858 року П. Куліш повернувся звідти. Однак проведені розвідки "кулішівки" і друківаних творів у збірнику повністю заперечують версію щодо П. Куліша. Відомо, що П. Куліш ще до першого арешту Т. Шевченка висловлював побажання щодо друку

творів поета за кордоном "для Славянського мира с немецким переводом" [1, 7]. Про це також дбав і граф Яків де Бальмен, який виготовив 39 ілюстрацій до рукописного "Кобзаря" латинським шрифтом, що мав з'явитися у Західній Європі. Але наміри другого перервала його загибель на Кавказі, а наміри першого – арешт у березні 1847 р., після якого П. Куліш повернувся до Петербурга лише 1856 р. і розпочав збирати рукописні твори Т. Шевченка [1, 9]. Ф. Прийма подає у своїй монографії ще одну ймовірну особу на ім'я Міклашевський (Приваловський), який сприяв виданню "Русской бібліотеки", що і зазначено в листі Вольфганга Герхарда до князя М. Голіцина від 19 квітня 1858 р. [7, 234]. Але не існує фактичного підтвердження щодо ролі Міклашевського у виданні VIII збірника, в якому і були надруковані поезії українського автора. М. Максимович у своєму листі від 1 грудня 1858 р. до Тараса Шевченка писав, що "якийсь паливода навіжений там, за границею, тобі підпаковист...", на що І. Огієнко зауважує, що М. Максимович, безумовно, так не висловлювався б, коли б це був хтось із ближчого до Т. Шевченка оточення [6, 125]. Залишається третя версія з варіаціями, якої і дотримується Іван Огієнко. Він стверджує, що, по-перше, такою особою міг бути хтось із прихильників "Шевченкової гарячої поезії", по-друге, міг бути хтось із Шевченкових приятелів, які переписали поезії неналежним чином і, по-третє, російські революціонери, які думають про закордонне видання віршів поета ще 1847 року [6, 131]. Зважаючи на велику популярність Т. Шевченка в освічених колах тодішньої самодержавної Росії, творчість якого відповідала духові революційних настроїв XIX ст. на європейських теренах, а також на "модні" тенденції переписування (як, до речі, переписування та записування українських народних пісень у той же самий період часу російськомовною інтелігенцією. – *Н. М.*) і на популяризації творів вихідця з народу, можна стверджувати, що твори Шевченкові були передані до видавництва якимось росіянином із дворян, які на той час мали змогу виїжджати до Європи. Це підтверджується тим фактом, що російська частина збірника відповідає тогочасним нормам російської мови, яку, безперечно, упорядкував І. Головін. І. Огієнко зазначає, що "складач української мови зовсім не знав, а тому й поробив безконечне число правописних та текстових помилок. І напевне ще й рукопис був невиразний" [6, 132], бо "переданий рукопис був аж надто не до друку написаний" [6, 126], а П. Куліш та Марко Вовчок володіли українською мовою. Та й форма прізвища поета "Шавченки" у виданні підтверджує думку про те, що вірші поета були переписані особою, яка володіла лишень російською мовою, бо навіть ні-

мецькомовна форма "Schafftschenko" має суфікс *-ко*, характерний для прізвищ українською мовою, що свідчить про те, що І. Головіну під час перекладу прізвища було відомо про цю особливість закінчень українських прізвищ. Не можна тут говорити і про якийсь фонологічний чинник у спотворенні прізвища українського поета, наприклад, про "акання", притаманне для москвичів, а лишень про позамовний чинник, оскільки поміщики кликали своїх кріпаків, як їм заманеться (а Т. Шевченко для дворян так і залишався викупленим талановитим кріпаком. – *Н. М.*). Тому ні П. Куліш, ні Марко Вовчок, ні хтось із приятелів Т. Шевченка не могли подати в переписаних рукописах такий варіант прізвища свого улюбленого поета.

Нині можна стверджувати, що поява збірника українською мовою в Європі у XIX ст., а не в перекладі, окрім зазначеного угорі, була новою хвилею знайомства європейців з українською культурою, мовою, представником і носієм якої була освічена талановита людина, гарно обізнана зі світовою культурою та історією й усім своїм серцем прагнула донести до свого рідного народу ці знання... Окрім того, поява збірника "одного з наймузикальніших поетів світу" (О. Гончар), в якому "в милозвучності, в ласкавій співучасті Шевченкового слова і навіть у карбованих ритмах його найсуворіших поезій весь час бринить музикальність народної душі" [2, 11] – душі українського народу, послужила поштовхом для розвою української думки і слова у Європі, через певний час проголошені там видатними особистостями, хай і не завжди українського коріння. Слово Шевченкове було тим першим поступом у "Книзі буття українського народу" (М. Костомаров) – у його ствердженні як вільної, незалежної, самостійної нації. І найбільші мислителі Європи зрозуміли це, бо якраз у 70–80-х роках XIX ст., як зазначає Д. Наливайко [10, 5], відбувся злам у ході ознайомлення європейців із творчістю Т. Шевченка – з'являються нариси і статті про поета в Австрії та в Німеччині, у Франції та в Англії, в інших європейських країнах. "Авторитет німецької культури у XIX ст. сприяв поширенню німецької мови у країнах континентальної Європи... Завдяки цьому ім'я і творчість українського поета стали відомі там задовго до появи місцевих публікацій про нього" [5, 3]. Тараса Шевченка починають перекладати майже у всіх європейських країнах, майже всіма мовами багатоголосої Європи. І попри те, що лейпцизький збірник друкувався задля його поширення в Росії, задля пробудження народних мас вустами українського поета, можна стверджувати, що якраз цей збірник і був першим українським дзвоном "багатобарвного світу мистецтва" Тараса Шевченка в Європі, "в якому з дивовижним художнім тактом синтезувались у єдине ціле безпосередні враження життя й символіка

народної пісні, буйна уява народної міфології й надбання світової культури, голос інтуїції й скарбів знань, що відкрилися художникові-професіоналові" [2, 10], що він і змалював у своїх неперевершено талановитих творах.

1. *Бородін В. С.* Новые стихотворения Пушкина и Шевченко: Бібліографія книжки. – К.: Либідь, 1990. – 28 с. 2. *Гончар О.* Вічне слово // Передмова до "Кобзаря". – К.: Дніпро, 1987. – С. 5–13. 3. *Костомаров Н. И.* Еще по поводу малорусского слова "Московским ведомостямъ". – Кн. 4. – Ін-т рукопису НАНУ, 1881. – С. 764–770. 4. *Крип'якевич І.* Велика історія України від найдавніших часів. – Т. II. – К.: Глобус, 1993. – 400 с. 5. *Миронов О. О.* Шевченкознавство в Данії, Швеції, Норвегії, Фінляндії, Нідерландах і Бельгії (Бібліографічний покажчик). – Харків: ХДУ, 1989. – 36 с. 6. *Огієнко І.* Тарас Шевченко. – К.: Тимошик М. С., 2003. – 430 с. 7. *Прийма Ф. Я.* Шевченко и русская литература XIX века. – М., Л.: Академія наук СРСР, 1961. – 412 с. 8. *Прицак О.* Шевченко – пророк. – К.: АН України, 1993. – 39 с. 9. *Т. Г. Шевченко в епістолярії.* – К.: Наукова думка, 1966. – 492 с. 10. *Шевченко і світ.* – К.: Дніпро, 1989. – 316 с. 11. *Янівський Б.* Післямова до "Книги буття українського народу" М. Костомарова. – Авґсбург, Ін-т рукопису НАНУ, 1947. – С. 41–60.

**Т. Мейзерська, д-р філол. наук, проф.,
Київський національний лінгвістичний університет**

ТИПОЛОГІЯ ІМАГІНАТИВНОГО МИСЛЕННЯ Т. ШЕВЧЕНКА

У статті означено чотири типи художньої уяви, що видаються найбільш характерними для творчого мислення Тараса Шевченка: онірична образність (чи сонна фантазія) поета, уява реконструктивна та конструктивна, автопрофетичний тип уяви. Імагінативний модус лірики поета розглянуто як процес синкретичний, позначений сугестивною образністю.

Ключові слова: уява, образність, сугестивність, автопрофетична уява, фантазія.

В статтє обозначено четыре типа художественного воображения, наиболее характерных для творческого мышления Тараса Шевченко: онирическая образность (или сонная фантазия) поэта, воображение реконструктивное и конструктивное, автопрофетический тип представления. Имагінативный модус лирики поэта рассматривается как процесс синкретический, обозначенный суггестивной образностью.

Ключевые слова: воображение, образность, суггестивность, автопрофетическое воображение, фантазия.

Analysing Shevchenko's poetry the author distinguished some of the most prominent types of imagination: onyrical imagery, reconstructive imagination, constructive imagination and autoprophetic imagination. Shevchenko's imagination is defined as a syncretic process.

Key words: imagination, imagery, suggestiveness, autoprophetic imagination, fantasy.